մասը յատկացնել օժիտ պատրաստելու։ Այդ մի ձեռնարկութեամբ արդէն ճանապարհ էր հարթուած, որպէսզի գնման սովորութիւնն աստիճանաբար չքանար. որովհետև կարելի էր ենթադրել, որ օսերը ժամանակի ընթացքում, վարժուելով հարսի գնման վերաբերեալ ձեռք առած միջոցների գաղափարին, յետագայում միանգամայն համաձայնուէին ամբողջ «իրադի» գումարը յատկացնելու օժիտին [1])։

Առաջ բերենք մի քանի օրինակներ հայոց սովորութական իրաւունքից, որոնք թէև աղօտ, բայց և այնպէս որոշ չափով կարող են լուսաբանել, որ մեր ժողովրդի կեանքումն էլ օժիտի ու գլխագնի սովորութիւնները, համեմատելով վերոյիշեալ փաստերի հետ, նման պատկեր են ներկայացնում. օժիտի ու գլխագնի փոխադարձ առընչութիւնները նոյնանման նշանակութիւն են ունեցել կամ ունեն և նոյն իրաւաբանական հետևանքի են յանգում։

Գանձակի գաւառում այն գումարը, մօտաւորապէս 15—100 րուբլի, որ տղի հայրը վճարում է աղջկայ հօրը, կոչւում է երեսջուր կամ մի շատ բնորոշ խօսքով պեժինքի փող, որովհետև այդ գումարի մի մասը ծախսւում է հարսնացուի օժիտի՝ բաժինքի վրայ [2])։

Ջաւախքում հարսի օժիտը պատրաստւում է հաղեմասու, սաչուի և երեստեսանքի փողերով։ Աղջկայ հայրը ոչ միայն իրենից ոչինչ չի վճարում, այլ և այդ փողերից աշխատում է գողանալ [3])։

Վերոյիշեալ երկու օրինակներից պարզ հետևում է, որ գլխագնի փողերի մի մասը յատկացւում է օժիտի համար և դառնում հարսնացուի անձնական սեփականութիւն։

Զանգեզուրում, երբ խնամախօսներն ու պատգամները սակարկում են և որոշում, թէ որքան պէտք է տղայի հայրը վճարի, միևնոյն ժամանակ որոշում են, 'ի հարկէ

1) М. Ковалевскій—Древній законъ и современный обычай, т.-I. стр. 248.

2) Ե. Լալայեան—Գանձակի գաւառ, եր. 22.

3) Նոյն—Ջաւախք, եր. 151.

Հայ մատենագրութեան թուանշային գրադարան